

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

“ ___ ” _____ 20__ р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра
зі спеціальності «Фінанси та кредит»

за темою:

«Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходної частини місцевих бюджетів»

Виконавець

студент фінансово-економічного
факультету

Кукса Микола Петрович

_____ /підпис/
(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник

д.е.н., професор

_____ /підпис/
(науковий ступінь, вчене звання)

Баранова Вікторія Глібівна

_____ /підпис/
(прізвище, ім'я, по батькові)

Одеса 2016

ЗМІСТ	Стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ І ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ	
1.1. Історичні аспекти формування місцевих податків і зборів в Україні	6
1.2. Економічна сутність місцевих податків і зборів та їх роль у зміцненні фінансового потенціалу місцевих органів влади	25
1.3. Методичні засади справляння місцевих податків і зборів в Україні	29
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ МІСЦЯ ТА РОЛІ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ У ВИКОНАННІ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	
2.1. Динаміка надходжень місцевих податків і зборів до зведеного бюджету України	35
2.2. Аналіз податкового потенціалу на прикладі Біляївського району	46
2.3. Вплив місцевих податків і зборів на податковий потенціал на прикладі Біляївського району	59
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ	
3.1. Розширення бази місцевих податків для зміцнення фінансового потенціалу	62
3.2. Методичні рекомендації щодо збільшення надходжень до місцевих бюджетів на прикладі збору за місця для паркування транспортних засобів	68
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
ДОДАТКИ	81

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах децентралізації влади в Україні виникає необхідність забезпечення місцевих органів влади фінансовими ресурсами, яких би було достатньо для виконання покладених на них функцій і створення умов для соціально-економічного розвитку.

Важливою складовою доходів місцевих бюджетів є податкові надходження. Але питання збільшення надходжень саме за рахунок місцевих податків досі залишається відкритим. Створення самостійних і фінансово міцних громад можливе за умови значної частки місцевих податків і зборів у доходах бюджетів громад. Але в Україні місцеві податки і збори не відіграють значної ролі у формуванні місцевих доходів. І тому дуже важливим є оптимізація місцевого оподаткування та використання наявних ресурсів окремої громади для збільшення надходжень і питомої ваги місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів.

Питання місцевого удосконалення місцевого оподаткування та збільшення бюджетних надходжень від місцевих податків і зборів знайшли відображення у працях такі фахівців-економістів як О. Д. Василик, В. Л. Андрущенко, С. А. Буковинський, А. С. Гальчинський, А. І. Крисоватий, І. О. Луніна, С. В. Слухай, В. І. Кравченко, А. В. Гречко, Л. О. Миргородська, О. Д. Василик, В. Г. Баранова та ін. Але на практиці досі залишається відкритим питання збільшення надходжень місцевих бюджетів і удосконалення системи місцевого оподаткування.

Метою дипломної роботи є визначення ролі місцевих податків у формуванні доходів місцевих бюджетів і надання рекомендацій щодо збільшення надходжень місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів в умовах децентралізації.

Для досягнення визначеної мети поставлено та вирішено наступні *завдання*:

- дослідити історичні аспекти формування місцевих податків;

- визначити роль місцевих податків у формуванні доходів місцевих громад;
- розглянути методичні засади справляння місцевих податків і зборів в Україні;
- проаналізувати надходження місцевих податків і зборів до Зведеного бюджету України;
- визначити сутність податкового потенціалу так методика його розрахунку;
- дослідити вплив місцевих податків і зборів на податковий потенціали регіону;
- розглянути можливості розширення бази місцевого оподаткування та шляхи удосконалення системи справляння місцевих податків і зборів;
- надати методичні рекомендації щодо збільшення надходжень збору за паркування транспортних засобів.

Об'єктом дослідження даної роботи виступає система місцевих податків і зборів України.

Предметом дослідження є комплекс методичних положень та рекомендацій щодо оподаткування місцевими податками і зборами України.

Методи дослідження. При дослідженні теоретичних основ місцевих податків і зборів було використано наступні методи пізнання: синтез, індукція, аналіз, дедукція. При дослідженні розвитку та формування місцевих податків і зборів використано історичний метод. В процесі визначення економічної сутності місцевих податків і зборів а також методичних засад їх справляння використано методи групувань, конкретизації, порівняння. Для аналізу надходжень місцевих податків і зборів, а також їх впливу на податковий потенціал, було використано такі методи як узагальнення, графічне зображення даних та економіко-математичне моделювання. У процесі розробки рекомендацій щодо удосконалення місцевих податків і зборів України використано наступні методи: аналізу, синтезу, групування, порівняння.

Інформаційною базою є Податковий кодекс України, статистичні звіти Держказначейства України, Біляївського відділення Роздільнянської ОДПІ ГУ ДФС, Державної служби статистики, Державної фіскальної служби України, Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних вчених, дисертаційні та монографічні дослідження, інтернет ресурси.

ВИСНОВКИ

Історія оподаткування налічує декілька тисячоліть, а питаннями оподаткування цікавилися дуже багато вчених. У 19 столітті виникає теорія місцевого оподаткування і відбулося розмежування податків в залежності від того хто їх отримував – місцева влада чи державна. Але місцеве оподаткування з'явилося набагато раніше, наприклад за часів Київської Русі місцеві громади встановлювали збори з населення, які направлялися на вирішення проблем міста. Історія розвитку оподаткування в незалежній Україні пройшла багато етапів. Аналізуючи законодавство, яке регулює відносини зі сплати місцевих податків і зборів, можна зробити висновок, що воно дуже часто змінюється, це пов'язано із пошуком оптимальної структури податків, ставки, удосконаленням механізму і зручністю розрахунків і сплати. У доходах місцевих бюджетів дуже важливу роль відіграють податки і збори, але частка місцевих податків і зборів незначна. Тому в умовах децентралізації необхідно приділити велику увагу питанню збільшення частки місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів. Досвід місцевого оподаткування розвинених країн показує, що більша частина доходів формується саме завдяки надходженням від місцевих податків зборів. Впровадження закордонного досвіду і адаптація його до українських реалій дозволить не тільки збільшити надходження від місцевого оподаткування, а й забезпечити економічний і соціальний розвиток окремих територій і України в цілому.

Досліджуючи структуру місцевих податків можна зробити висновок, що вона значно змінилася за останні шість років. Аналіз розмірів і частки надходжень місцевих податків свідчить про їх незначні розміри. За період 2011 – 2015 років надходження від місцевих податків у доходах місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) збільшилися майже у 14 разів, а їх частка збільшилась з 3% до 23%. Також було проведено аналіз податкового потенціалу на прикладі Біляївського району. Для визначення сутності податкового потенціалу існують різні підходи. На практиці, для оцінки

податкового потенціалу використовують різні методи. Розрахунок податкового потенціалу був проведений двома методами і можна стверджувати, що вибір методу залежить від цілей дослідження. Для підвищення якості оцінки можна використовувати декілька методів, тоді вони будуть доповнювати один одного і порівнюючи результати можна виявити резерви збільшення податкових надходжень. Кореляційний аналіз впливу надходжень від місцевих податків і зборів на податковий потенціал показав, що між ними майже немає зв'язку і вплив відсутній. Причинами цього є низька частка місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів. І хоча частка та розмір надходжень зростає, такі зміни не співпадають із змінами податкового потенціалу.

Аналіз доходів місцевих бюджетів свідчить про сильну залежність місцевих органів влади від державної влади. Це підтверджує зростання розмірів міжбюджетних трансфертів, частка яких у доходах перевищує 50%. Для створення самодостатніх і фінансово незалежних громад необхідно щоб доходи місцевих громад формувалися за рахунок власних надходжень. Існуюча система місцевого оподаткування має суттєві недоліки, це не дозволяє значно збільшити розміри та частку місцевих доходів і зборів. Також необхідно враховувати той факт, що місцеві органи влади не можуть або не знають як виявити резерви, які б допомогли збільшити надходження. Основні недоліки системи місцевого оподаткування стосуються методики визначення бази оподаткування, ставок податків, розрахунків. Дуже велика частина об'єктів оподаткування місцевими податками і зборами звільнена від оподаткування. Також виникають питання про раціональність встановлених ставок та методів розрахунку податків. Для вирішення питання збільшення доходів місцевих бюджетів, надано рекомендації, застосування яких дозволить значно підвищити ефективність місцевих податків, збільшить їх часту у доходах а також розмір надходжень.

Також надано методичні рекомендації щодо збільшення надходжень місцевих бюджетів на прикладі збору за місця для паркування транспортних засобів. Був розроблений інвестиційний проект на прикладі міста Одеси, який дозволить значно збільшити надходження від цього збору. Розрахунок NPV (чистої

поточної вартості) і терміну окупності інвестицій, показав вигідність цього проекту. Його реалізація дозволить збільшити надходження бюджету міста Одеси від збору за місця для паркування транспортних засобів й 10 разів.

Отже, підсумовуючи результати дослідження, були визначені й проаналізовані проблемні питання місцевого оподаткування в Україні. Також надані рекомендації щодо їх вирішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельник В.М. Генеза теорій податків // Фінанси України. – 2004. - № 8. – С. 42-53.,с.43.
2. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов: Антология экономической классики. – М.: Экономика, 1991. – Т. 1. – 382 с.
3. Блажевич В. Місцеві податки і збори та їх особливості. Світовий та український досвід встановлення і справляння місцевих податків// Підприємництво, господарство і право. – 2003.- №1.- С. 95 - 99.,с.96.
4. Податкова система: Навчальний посібник / Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.; за ред. В.Г. Баранової. – Одеса: ВМВ, 2014. – 344 с.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI із змінами і доповненнями станом на 10.10 2016 р. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1667-19/paran2#n2>.
6. Податкова система [Текст]: Навчальний посібник. / за заг. ред. Андрущенка В. Л. – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 416 с.
7. Фінанси: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. — 2-ге вид., перероб. і доп. / О. Р. Романенко, С. Я. Огородник, М. С. Зязюн, А. А. Славкова. — К.: КНЕУ, 2003. — 387 с.
8. Податковий глосарій: словник податкових термінів / Уклад. А. І. Крисоватий. – К.: Задруга, 2002. – 72 с.
9. Бердар М. М. Фінанси підприємств. Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 352 с.
10. Бечко П. К., Захарчук О. А. Основи оподаткування: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / П. К. Бечко, О. А. Захарчук — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 168 с.]
11. Місцеві фінанси [Текст] : підручник / за ред. О. П. Кириленко. - К. : Знання, 2006. - 677 с.
12. Петленко Ю. В. Місцеві фінанси : Опор. конспект лекцій / Ю. В. Петленко, О. Д. Рожко. - К. : Кондор, 2003. - 281 с.

13. Закон УРСР «Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування» від 07.12.1990 № 533-ХІІ (втратив чинність). [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/533-12>.
14. Орлюк О.П. Фінансове право. Академічний курс [Текст] : підручник / О. П. Орлюк. - К.: Юрінком Інтер, 2010. - 808 с.
15. Кучерявенко Н.П. Основи податкового права. – Харків: Константа. – 2002. – 320 с.
16. Бутко М. П. Податковий кодекс, як основа формування та функціонування податкового простору. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vcndtu/2011_48/48.htm.
17. Декрет КМУ «Про місцеві податки і збори» від 20.05.1993 // Голос України. – 1999. - № 87.
18. Закон України «Про бюджетну систему України» від 05.12.1990 № 512-ХІІ із змінами і доповненнями. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/512-12>.
19. Збір за місця для паркування транспортних засобів. [Електронний ресурс] // — Режим доступу: <http://dp.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/178898.html>.
20. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014 № 71. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/71-19>.
21. Звіт про виконання Державного бюджету за 2011 рік. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної казначейської служби України. — Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147449>.
22. Звіт про виконання Державного бюджету за 2012 рік. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної казначейської служби України. — Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=185635>.

23. Звіт про виконання Державного бюджету за 2013 рік. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної казначейської служби України. — Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=212666>.
24. Звіт про виконання Державного бюджету за 2014 рік. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної казначейської служби України. — Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=257806>.
25. Звіт про виконання Державного бюджету за 2015 рік. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної казначейської служби України. — Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=311513>
26. Місячний звіт про виконання Державного бюджету України за січень-жовтень 2016 року. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної казначейської служби України. — Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=343683>
27. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2011 рік [Щербина І.Ф., Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. — К., 2012. — 96 с.
28. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2012 рік [Щербина І.Ф., Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. — К., 2013. — 73 с.
29. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2013 рік [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. — К., 2014. — 80 с.
30. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2014 рік [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. — К., 2015. — 77 с.
31. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2015 рік [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. — К., 2016. — 80 с.

32. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень – червень 2016 року [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. – К., 2016. – 80 с.
32. Фінанси регіону: навчальний посібник / Коваленко М. А, Мацісвич Т.О., Полевик Г.М., Радванська Н.В. // за ред. проф. Коваленка М.А. - Херсон: Олді-плюс, 2010. -312 с.
33. Коломиец А.Л. Анализ концептуальных подходов и методов оценки налогового потенциала регионов/ А.Л. Коломиец// Налоговый вестник. – 2000. – № 2. – С. 3-5.
34. Тарангул Л.Л. Податкова політика та економічний розвиток регіонів: теорія, методологія, практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук / НАН України; Ін-т екон. прогнозування. – К., 2003. – 32 с.,
35. Куницына, С. Ю. К вопросу о природе налогового потенциала [Электронный ресурс] / С. Ю. Куницына. – Режим доступа : <http://www.sno.jurati.ru/node/36>.
36. Черкасова О. С. Податковий потенціал регіону: сутність та методика оцінки / О. С. Черкасова // Сталий розвиток економіки. - 2014. - № 3. - С. 138-143. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2014_3_24.
37. Борщ А. Г. Податковий потенціал та його вплив на міжбюджетне регулювання / А. Г. Борщ, І. І. Долженко // Фінанси та оподаткування. – 2011. № 4. – с. 112 – 116.
38. Гришина Л. О. Оцінка податкового потенціалу регіону, як джерела наповнення бюджету /Л. О. Гришина // Актуальні тренди економічного розвитку України: всеукраїнські наукові економічні читання з міжнародною участю. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://conference.nuos.edu.ua/catalog/files/lectures/33080.pdf>
39. Пелевин И. Ю. Анализ концептуальных подходов и методов оценки налогового потенциала регионов // Статистика и экономика. 2014. №5. / Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/analiz-kontseptualnyh-podhodov-i-metodov-otsenki-nalogovogo-potentsiala-regionov/>

40. Краснова Т.Д., Скоромцова Т.А. Методи оцінки податкового потенціалу регіонів України : матер. III наук.практ. конф. «Новости научной мысли – 2007». – [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/19_NNM_2007/Economics/23549.doc.htm
41. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI із змінами і доповненнями. . [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
42. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua/.
43. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади. Навч. посібник. / О. Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В / Русін / Асоціація міст України – К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 396 с.
44. Статистика . Підручник / С. С. Герасименко, А. В. Головач, Є. М. Єріна та ін.; За ред. С. С. Герасименка. — 2-ге видання. — К.: КНЕУ, 2000. — 467 с.
45. Аналіз надходжень податків і зборів до місцевого бюджету Біляївського району. Статистична інформація за 2009 – 2016 роки.
46. Повстяна А. С. Забезпечення фінансової автономії органів місцевого самоврядування / А. С. Повстяна // Економіка та держава. - 2010. - № 6. - С. 122-124. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2010_6_38.
47. Волохова М. П. Сучасний стан та напрями вдосконалення справляння місцевих податків і зборів України / М. П. Волохова // Економічні інновації. - 2014. - Вип. 57. - С. 62-71. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecinn_2014_57_9.
48. Закон України « Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 № 586-XIV із змінами і доповненнями. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/586-14?test=kkMMfBEvM6xUcCYgZis3xrVbHI4i6s80msh8Ie6>

49. Борох Н. М. Шляхи вдосконалення механізму поповнення дохідної частини місцевих бюджетів України в кризовий період економіки / Н. М. Борох // Бізнес Інформ. - 2012. - № 6. - С. 55-56. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2012_6_15.

50. Якубовська О. О. Проблеми формування місцевих бюджетів в Україні / О. О. Якубовська, М. С. Вітренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/32_DWS_2008/Economics/36866.doc.htm